

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение - лицей
г. Владикавказ**

«Согласовано»

с методическим объединением
учителей родного языка и

литературы

Протокол № 1

29 августа 2023

«Согласовано»

с зам. директора по УВР МБОУ-
лицей г.Владикавказ **Токаевой**

Л.М.

30 августа 2023

«Утверждаю»

Директор МБОУ-лицейг.

Владикавказ

 Бирагова Л.Л.

Приказ № 60

от 31 августа 2023

**РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по курсу «Родная (осетинская)
литература» для 9 класса
на 2023-2024 учебный год**

г. Владикавказ

2023г

Кусæн программæ ирон литературæйæ

1. Ирон литературæйы чиныг 9-æм къласæн (хрестомати). Автортæ Дзасохты Ф., Басаты М., 2014

2. Ахуыргæнæн чиныг 9-æм къласæн. Автор Джусойты Н.Г., 2009

Афæдзы дæргы – 51 сахат

Æмбарынгæнæн фыстæг

9-æм къласы ирон литературæйы Кусæн программæ цæттæгонд æрцыд **Федералон паддзахадон ахуырадон стандарты домæнтæм гæсгæ. Кусæн программæ арæзт у «Ирон æвзаг æмæ литературæйы программæтæ 1-11 къластæн»-ы бындурыл (*Программæйы автортæ:* Джыккайты Шамил, Хъантемыраты Римæ, Мамиаты Изетæ, Гуæздæрты Азæ; сфидар æй кодта Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы Иумæйаг сæмæ профессионалон ахуырады министрæд, Дзæуджыхъæу, 2005).**

Адсемы монон царды кæддæриддæр стыр ахадындзинад уыдис фольклор сæмæ аив литературæйæ. Уыдоны нывæфтыд æрцыд сæ цард, сæ историйы ахсджиагдæр цаутæ, сæ зонадон фæлтæрддзинад. Уыдоны ис зонды суадон, ныхасы фидауц сæмæ бæрзонд идейсетæ. Дзырдаивадæн йæ нысаниуæг фæуæлдæр ис нæ рæстæджы. Уый рæзгæ фæлтæры хъомыл кæны гуманизм сæмæ граждайнаг идеалтыл, фидар кæны адсемы удварн, уымæй рæзынц монон сæмæ культурон традицитæ. Уымæ гæсгæ скъолайы куысты ахъазгадæр у литературæ ахуыр кæнын. Сусæггаг нæу, абоны ахуырдаутæ арæх нал кæсынц литературон уацмыстæ, зынтæй æмбарынц текстты анализ, сæ логикон хъуыдыкæнынад фæлæмæгъдæр, удварны хъомыладмæ нал ис фаг цæстæнгас.

Мадæлон литературæ нымæд у федералон, æнæмæнгхъæугæ предметыл, ног ахуырадон стандартты йын ис сæрмагонд бынат.

Предметæй хæрзхъæд ахуыр райсыны мидис, принциптæ, бацауæнтæм алывæрсыгæй каст цæуы æмæ программæ арæзт у ахæм **нормативон документты:**

- Уæрæсейы Федерацийы закон «Ахуырады тыххæй»-йы;
- Ног ахуырадон стандартты;
- Цæгат Ирыстон-Аланийы модернизацийы комплексон проекты;
- Ирон национ ахуырады концепцийы ;
- Приоритетон национ проект «Нæ ног скъола»-йы;
- Республикон программæ «Ирон æвзаджы æмæ литературæйы программæ 1- 11 къластæн»;

Мадæлон литературæ:

1) чингуытæ кæсын æмæ литературæ ахуыр кæныны ахадындзинад адæймаджы миддунейы рæзтæн цы пайда сты, уый бамбарын; чингуытæ кæсыныл фæцалх кæнын,

2) литературæ адæмы национ-культурон хæзна кæй у, адæмы цард хуыздæр бамбарыны фæрæз кæй у, уый æнкъарын;

3) мадæлон æвзагыл фыст хуыздæр уацмыстæ ахуыр кæныны фæрцы банкъарын кæнын мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæ, мадæлон æвзаг адæмæн сæ химбарынады фæрæз кæй у, уый;

4) хъомыл кæнын:

- а) хорз эстетикон æнкъарæнтæ кæмæ ис,
- æ) фысгæ æмæ дзургæ ныхасы алыхуызон жанртæй пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ раст æргом кæнынмæ чи арæхсы,
- б) бакаст уацмыс равзарынмæ, уый фæдыл хи хъуыдытæ раргом кæнын чи зоны;
- в) уæгъд рæстæг чингуытæ кæсынмæ чи тырны, ахæм чиныгкæсæджы;

5) алыхуызон этнокультурон традицитæ цы аивадон уацмысы æвдыст цæуынц, уый раст æмбарыныл фæцалх кæнын;

б) амонын аивадон уацмысы структурон æмæ эстетикон æвзæрст.

Стандартæм гæсгæ скъоладзаутæ литературæйæ райсдысты ахæм зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæ:

-иумæйаг культурон-литературон арæхстдзинæдтæ: литературон уацмыс арф æнкъарын; ирон литературæйы бастдзинад æппæтдунеон литературæтимæ æмбарын; кæсыны культурæ бæрзонд кæнын; библиотекайы, интернеты информаци агурын зонын;

-царды зынаргъдæр цы хæзнатæ сты, уыдон иртасынмæ арæхсын: алыварсы дунемæ уарзон цæстæй кæсын; царды алы фæзындмæ хи цæстæнгас дарын; æмбарын литературæйы нысаниуæг адæймаджы удварны хъомылады; адæймаджы фауинаг миниуджытæм критикон цæстæнгасæй кæсын; литературон уацмысы агурын дзуæппытæ зæрдæагайæг фæрстытæн;

-кæсыны культурæ бæрзонддæр кæнынмæ арæхстдзинад: литературон уацмысмæ сфæлдыстадон цæстæнгасæй кæсын; зæрдæмæ хæстæг темæтыл уацмыстæ æвзарын æмæ сæ кæсын; литературон уацмысы цы дуг æмæ культурæйы кой цæуы, уыдоны æдыл арæст диалогон ныхасы архайын; уацмысы сæйраг персонажы миддунейæн æмæ архæйдтытæн аргъ кæнын зонын;

-ныхас кæнын; ныхасы стильтæй раст пайда кæнын зонын.

9 кълæсы литературæ лæвæрд цæуы историон принциптæм гæсгæ. Ам æрмæг лæвæрд цæуы хронологион уагыл. Программæмæ хаст æрцыдысты ирон литературæйы ахъазæгдæр фæзындтæ æмæ зынгæ фысджыты уацмыстæ. Æвзæрст цæуынц, зонынадæн, идейон æмæ эстетикон хъомыладон цас ахъаз сты, уыцы принциптæм гæсгæ. Уым зыны литературон процесс, йæ рæзты историон, сæхсæнадон æмæ культурон уавæртæ. Программæйы лæвæрд цæуы литературон рæзты периоды иумæйаг характеристикæ, стæй, уыцы периоды зынгæдæр цы фысджытæ уыд, уыдоны сфæлдыстадæй сæйрагдæр уацмыстæ. Классиктæй уæлдай программæйы цы фысджытæ ис, уыдоны сфæлдыстад бæлвырдæй æндæфта литературон рæзтыл æмæ йын ис историон – культурон ахæддзинад. Уымæ хыгъд цæуынц литературон здæхтыты хуызтæ (романтизм, символизм, реализм) æмæ сæ зынгæдæр минæвæртты аивадон сентыстытæ.

Программæйы нысан æмæ хæстæ

- литературæйы фæрцы скъоладзауты иумæйаг культурæ рæзын кæнын;
- литературæйы æмбарынад бацамонын;
- литературон уацмысыл æнцой кæнгæйæ, цардæн аргъ кæнын, цард æнкъарын;
- ахуырдаутæм рæзын кæнын чиныгкæсæджы культурæ;
- ныхасы арæхстдзинадтæ райрæзын кæнын æмæ а.д.

Стандартты домæнтæм гæсгæ арæст программæтæ æмæ ахуыртæ «филологи»-йæ хъуамæ арæст уой ахæм уагыл.

Мадæлон литературæ:

- 1) чингуытæ кæсын æмæ литературæ ахуыр кæнын ахæддзинад адæймаджы миддунейы рæзтæн цы пайда сты, уый бамбарын; чингуытæ кæсын фæцалх кæнын,
- 2) литературæ адæмы национ-культурон хæзна кæй у, адæмы цард хуыздæр бамбарыны фæрæз кæй у, уый æнкъарын;
- 3) мадæлон æвзагыл фыст хуыздæр уацмыстæ ахуыр кæнын фæрцы банкъарын кæнын мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæ, мадæлон æвзаг адæмæн сæ химбарынады фæрæз кæй у, уый;
- 4) хъомыл кæнын:
  - а) хорз эстетикон æнкъарæнтæ кæмæ ис,
  - æ) фысгæ æмæ дзургæ ныхасы алыхуызон жанртæй пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ раст æргом кæнынмæ чи арæхсы,
- б) бакаст уацмыс равзарынмæ, уый фæдыл хи хъуыдытæ раггом кæнын чи зоны;
- в) уæгъд рæстæг чингуытæ кæсынмæ чи тырны, ахæм чиныгкæсæджы;
- 5) алыхуызон этнокультурон традицæтæ цы аивадон уацмысы æвдыст цæуынц, уый раст æмбарыныл фæцалх кæнын;
- б) амонин аивадон уацмысы структурон æмæ эстетикон æвзæрст.

Ирон литературæ ахуыр кæнын предметон фæстиуджытæ

- ирон литературæйæ аивадон тексты бындурыл зонындзинадтæ райсын; литературон уацмыс анализ кæнынмæ арæхстдзинад хуыздæр кæнын;
- аивадон уацмыстæ кæсыны культурæ рæзын кæнын.

Уымæ стыр нысаниуæг ис аивадон литературæйы фæрцы удварны хъомылады фарстатыл кусынаен, абоны рæстæгæн аргъ кæнын зонынаен; æгъдау, кад, намыс, патриотизм æмæ граждайнаг хæстæ цы сты, уый зонынаен; гуманон дунембарынад æмæ национ химбарынадæй хайджын кæнынаен; литературон уацмысы эстетикон

æнкъарæнтæ æмбарынаен; ирон адамы национ культурæйы сæйраг миниуджытæ литературон тексты агурынаен; ирон литературæйы нысаниуæг æмбарынаен, йæ бастдзинад æндæр адамты литературæтимæ, культурæтимæ иртасынаен.

Стандарттæм гæсгæ скъоладзаутæ литературæйæ райсдзысты ахæм зонындзинадтæ æмæ арахстдзинадтæ:

-иумæйаг культурон-литературон арахстдзинадтæ: литературон уацмыс арф æнкъарын; ирон литературæйы бастдзинад æппæтдунеон литературæтимæ æмбарын; кæсыны культурæ бæрзонд кæнын; библиотекæйы, интернеты информаци агурын зонын;

-царды зынаргъдæр цы хæзнатæ сты, уыдон иртасынмæ арахсын: алыварсы дунемæ уарзон цæстæй кæсын; царды алы фæзындмæ хи цæстæнгас дарын; æмбарын литературæйы нысаниуæг адаймаджы удварны хъомылад; адаймаджы фауинаг миниуджытæм критикон цæстæнгасæй кæсын; литературон уацмысы агурын дзуæппытæ зæрдæагайæг фæрстытæн;

-кæсыны культурæ бæрзонддæр кæнынмæ арахстдзинад: литературон уацмысмæ сфæлдыстадон цæстæнгасæй кæсын; зæрдæмæ хæстæг темæтыл уацмыстæ æвзарын æмæ сæ кæсын; литературон уацмысы цы дуг æмæ культурæйы кой цæуы, уыдоны æдыл арæст диалогон ныхасы архайын; уацмысы сæйраг персонажы миддунейæн æмæ архæйдтытæн аргъ кæнын зонын;

-ныхас кæнын; ныхасы стильтæй раст пайда кæнын зонын.

9 кълæсы ахуыр кæнынц литературæйы истори. Ам æрмæг лæсæрд цæуы хронологион уагыл. Программæмæ хаст æрцыдысты ирон литературæйы ахъазгадæр фæзындтæ æмæ зынгæ фысджыты уацмыстæ. Æвзæрст цæуынц, зонынадæн, идейон æмæ эстетикон хъомыладæн цас ахъаз сты, уыцы принципмæ гæсгæ.

Программæйы мидис.

Ирон советон лит-рæ 1917-1929 азты.

Колыты Аксо. Колыты Аксойы цард æмæ сфæлдыстад. Аксо-дины чингуытæ тæлмацæнæг, фыццаг поэтикон фæлварæнты автор («Мады Майрæмы кады зарæг», «Мах фыд», «Чырыстийы рухс райгасдзинад.»)

Агъуызаты Иуане. Фыссæджы тыххæй ныхас. Кадæг «Алгъуызы кадæг» - ы композицион арæст; йæ темæ æмæ идейæ. Авторы патриотизм æмæ гуманизм кадæджы. Алгъуызы фæлгонц.

Мамсыраты Темырболат.— фыццаг ирон национ поэт «Сагъæстæ». Райгуырæн бæстæ уарзыны мотивтæ. Мамсыраты Темырболаты поэзийы. «Рынчын æмæ рынчынфæрсæг», «Ме' мгармæ». «Авдæны зард».

Хъаныхъуаты Инал. Иналы царды хабæрттæ, йе' сфæлдыстады сæйраг мотивтæ. Поэты хæс йæ адамы раз, йæ фæндиæгтæ, йæ бæллицтæ «Фæндон»-ы. Ирон адамы цардыуаг æмæ æгъдæуттæ очерк «Ирон хъæуы»-йы. Хицæн адаймагты фæлгонцтæ уацмысы. «Хохæгтæ- лигъдæттæ» -йы адамон трагеди.

Хетæгкаты Къоста. Къоста-поэт æмæ революцион демократ. «Ракæс»-ы катый адамы æфхæрд æмæ тыхстыл, «Салдат»-ы катый ныййарæгыл. Национ хæдбардзинад æмæ иудзинадмæ сидт æмдзæвгæтæ «Додой» æмæ «Катый»-ы. Лирикон геройы удæ рæсугъддзинад æмдз. «Хæрзбон»-ы. «Мæрдты бæсты» -йы диссæгтæ, сæ этикон æмæ социалон мидис. Поэмæ «Фатимæ»-йы мидис, йæ идейæ. Цауты историон рæстæг. Ибрагим æмæ Дзамболаты фæлгонцтæ. Фатимæ -йæ рæстæджы разгадæр зондылхæст сылгоймаг. Поэмæ «Кæуæг айнаг»-ы мидис æмæ идейæ. Публицистон уац (этнографион очерк) «Особа.»

Тугъанты Батырбег. Фыссæджы царды хабæрттæ, сфæлдыстады фæндаг. Хæххон адамы царды нывтæ йæ прозæйы. Уацмысы «Æгъдаумæ гæсгæ» -йы мидис æмæ идейæ: тугисын æмæ йæ антигуманон хъуыды.

Къубалты Алыксандыр. Фыссæджы культурон æмæ сфæлдыстадон куыст. «Æфхæрдты Хæсанæ»- социалон æфхæрды ныхмæ тохы мотивтæ. Иунаджы фæлгонц кадæджы. Госæма – ирон патриахалон сылгоймаг.

Гæдиаты Секъа. Ирон критиктæ Секъайы тыххæй. Секъайы прозæйыл афæлгæст. Радзырд «Дыса» -йы мидис. Сылгоймаджы уæззау хъысмæт. «Хо æмæ æфсымæр»-ы адамы уавæр феодалон дуджы. «Саударæг ус»-ы хæххон царды нывтæ. Секъайы лирика, йæ сæйраг мотивтæ. Æмдзæвгæтæ «Æнкъард хъуыды», «Тæхуды», «Къæвда»-йы мидис æмæ сæйраг идейæтæ. Адамон хъайтары традицитæ Секъайы поэзийы. Поэты идеал- адамы æфхæрды ныхмæ тохæнæг идеал – Чермен. Секъайы баснæтæ, сæ социалон мидис æмæ этикон хъуыдытæ «Сырдты емынæ», «Минас»-ы.

Гуырдыбетты Бласкъа. Гуырдыбетты Бласкъайы царды хабæрттæ. Йе сфæлдыстады сæйраг мотивтæ. «Къоста», «Мæгуыр усгур», «Абырæг». Комеди «Æдылы»-йы социалон конфликт. Хангуассæйы хъысмæт.

Ирон периодикон мыхуыры фæзынд.

Гæдиаты Цомахъ. Цомахъы цард æмæ йе сфæлдыстад. «Тохы хъæр»-ы бæстæйы уавæр, йæ аххосæгтæ, тохмæ сидт. «Фæдис» -ы, уайдзæф дызæрдыгæнæг фæлтæртæн. Дзыллæты ахæддзинад историон рæзты æмдзæвгæ «Адæм»-ы.

Байаты Гаппо. Байаты Гаппойы æхсæнадон æмæ культурон архайæг, йæ цардвæндаг. «Мæлдзыг æмæ цъырцъыраг», «Дзæбидыр æмæ саг»- ы таурæгъон æмбисæндтæ.

Тлатты Хох. Тлатты Хохы цардвæндаг. Утопион уацмыс «Фын»- ы сюжæтон мидис. «Фын» - фидæны цардарæзты ныв.

Цæголты Георги. Цæголты Георгийы цардвæндаг æмæ сфæлдыстадон фæндаг. Георгийы ахаст Къостамæ «Къостайы ингæны уæлхъус»

Коцойты Арсены. Коцойты Арсены цард æмæ æхсæнадон архайд. «Афтæ дæр вæййы»-ы мидис. «Цыппар æмæ ссæдз бон»-йы лæппуйы хъысмæт. Радзырд «Тазырæт»-ы конфликт. Базаргæджытæ æмæ хицауады æнаккаг митæ радзырд «Тохы бон»-ы. Коцойты Арсены сфæлдыстады ахадындынад ирон литературæйы.

Илас Ернигон. Илас Ернигоны сфæлдыстад. «Арфæ раæ», «Сомы».

Райгуырæн бæстæйы хъысмæтыл сагъæс йæ æмдз. «Куы ркастæн», «Æрмыс иу мæн», «Хæрзбон.»

Брытъиаты Елбыздыхъо. Брытъиаты Елбыздыхъо – ирон театр æмæ драматургийы бындурæвæрæг. Ирон сылгоймаджы хъысмæтыл сагъæс; драма «Дыууæ хойы» темæ. Феодалон мыггагон æгъдæуттæ æмæ сæ фæстиуджытæ. Драмайы конфликт. Асиат æмæ Хансиат – ирон сылгоймаджы ног типтæ. Фыдæлты мæлинаг æгъдæутты хъахъхъæнджытæ. Ног зондахаст хæсджытæ. (Хъамболат, Хъылцъыхъо, Пупæ). Фæллойгæнæг адæмы сæрибарыл тох трагеди «Амыран»-ы. Трагедийы сæйраг архайджытæ. Бесæйы фæлгонц. Елбыздыхъо сфæлдыстады ахадындынад ирон литературæйы.

Хъороты Дауыт. Хъороты Дауыты цард æмæ сфæлдыстад «Æз нæ уыдтæн, гæды уыди». Чиновникты фæлгонцтæ. Фæсдæуины психологи уацмысы.

Токаты Алихан. Токаты Алиханы цард æмæ сфæлдыстадыл афæлгæст. «Цыкурайы фæрдыг»- курдиат æмæ зонындынады символ. «Хохы цард» -ы хъынцъым хохæг мæгуыр адæмы уæззау царды æууæлтыл.

Цæлыккаты Ахмæт. Цæлыккаты Ахмæты цард æмæ æхсæнадон архайд. Туркмæ лидзыны трагикон цауæй иуныв радзырд «Фæстаг бæх»-ы. Уацмыс «Туг тугæй æхсадауы» - йы мидис.

Сæйраг домæнтæ 9 – æм къласы ахуыргæнинæгты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм.

Уацмыстæ наизустæ ахуыр кæнынæн.

Гæдиаты Цомахъ «Адæм».

Барахъты Гино «Азджериты Куыцыкк» (Скъуыддзаг).

Малиты Георги. Скъуыддзаг поэмæ «Темур – Алсахъ»-æй.

Кочысаты Мухарбег «Фыстæг мæ мадмæ»

Калоты Хазби «Хорзæй баззай, Ир».

Плиты Грис «Салдат».

Ахуыргæнинæгтæ хъуамæ зоной:

- фысджыты цард æмæ сфæлдыстад;
- цы уацмыстæ ахуыр кодтой, уыдоны сюжеттæ, композицийы хицæндзинæдтæ, фæлгонцтæ;
- этикон характеры тыххæй æмбарынад;
- æмбарынадтæ: æмдзæвгæ, поэмæ, радзырд, драмæ, трагедии, роман, фыссæджы индивидуалон стили сæйраг миниуджытæ;
- наизустæ ахуыр кæнынмæ цы уацмыстæ амынд цæуы, уыдон.

Ахуыргæнинæгтæ хъуамæ арæхсой:

- фыссæджы арæст аивадон нывтæ иртасын æмæ æвдисын;
- уацмыс анализ кæнын, йæ хæйттæ хынцгæйæ;
- эпос, лирика, драмæ кæрæдзийы иртасын;
- уацмысы хъайтарæн характеристика дæттын, цалдæр уацмысы хъайтарты кæрæдзийыл абарын;
- авторы ахаст уацмысы архайджытæ æмæ цаутæм иртасын;
- уацмыс аив кæсын;
- хи сæрмагонд дзургæ æмæ фысгæ ныхасмæ пълан саразын;
- литературон – критикон æмæ публицистикон уацтæн, стæй ахуыргæнæджы лекцийæн хи куысты пълан, тезистæ, конспект аразын;
- литературон темæйыл доклад кæнæ реферат бацæттæ кæнын;
- нырыккон литературон фæзындтæн аргъ кæнын.

Ахуыры рæстæджы пайдагонд цæудзысты репродуктивон и продуктивон ахуыры методтæ:

- информацийы технологи;
- цæстуынгæ æрмæг,
- ИКТ,
- уацмыстæм иллюстраци,

- амонæн литература.

Æрмæг куыд æмбæрстгонд æрцыд, уый сбæрæг гæнæны хуызтæ:

тест саразын; фысгæ, дзургæ дзуæппытæ; нывæцæн, изложени.

Контролы формæтæ

- индивидуалон
- къордæй
- фронталон

Контролы хуызтæ

- развæлгъау
- æрвылбон
- тематикон
- хатдзæг

Урочыты хуызтæ:

- урок-ног æрмæг амынд
- урок-практикон куыст
- уроки-хъазт
- компьютерон урок
- урок -къордты куысты формæ
- ныхасы рæзты куыст
- интеграцигон урок

Технологитæ:

- традицион технологи;
- архайды технологитæ;
- иннæ предметты бастдинадимæ

НЫХАСЫ РÆЗТ

ДЗУРГÆ НЫХАСЫ РÆЗТ

Литературон уацмыстæ аив кæсын. Аивадон уацмысы мидис фæрстытæм гæсгæ дзурын. Арæхсын уацмыс анализ кæнынмæ, йæ идеон-аивадон хицæндзинадтимæ йын иртасынмæ, хъайтартæм æмæ уацмысмæ хи цæстæнгас æвдисынмæ.

ФЫСГÆ НЫХАСЫ РÆЗТ.

Программон уацмыстæм гæсгæ сочинени ныффыссын. Литературон-критикон уацтæм пылан æмæ тезистæ аразын. Литературон темæйыл доклад кæнæ реферат аразын. Фæсурокты бакаст чиныгыл, кинонывыл, телеравдыстыл рецензи фыссын. Сочинени хибар темæйæ фыссын.

Литературæ- адæмы царды нывæфтыд истори. Литературæйы бастдзинад цардимæ. Йæ ахадындзинад. Аив литературæйы зонадон æмæ хъомыладон нысаниуæг.

Ирон литературæйы рæзты периодизаци.

1. XIX æнусы ирон литературæ (XVIII æнусы кæрон – 1905 азтæ).

2. Ирон литературæ XX æнусы райдайæны (1905-1917 азтæ).

Иумæйаг æмбарынад историон-литературон процессы тыххæй. Ирон адæмы историйæ цыбыр зонинагтæ. Ирон адæмы равзæрд (этногенез); скифтæ, сæрмæттæ, алантæ – иры фыдæлтæ. Ирон адæмы æрмæгон (материалон) æмæ монон культурæ. Ирон рагон фыстытæ..

Ирыстон бархийæ Уæрæсеимæ кæй бану, уый историон æмæ культурон ахадындзинад. Фыццаг ирон скъолатæ. Фыццаг ирон чиныджы фæзынд . Æгъуызаты Иуанейы рухсадон куыст.

Ирон культурæ XIX æнусы 40-50 азтæ. Уырыссаг æмæ европæйаг культурæты ахадгæ æндæвдад. Академик А. Шегрен æмæ йæ «Ирон грамматикæ» (1844 аз). Ирон национ интеллигенци æмæ рухстауæн-культурон куыст. Адæмон сфæлдыстады фыццаг æмбырдгæнджытæ (Цорæты Е., Д. Чонкадзе).

Ахуырад æмæ культурæйы рæзт Ирыстоны 60-70 азты. Фыццаг ирон рухстауджытæ.

Колыты Аксо – дины чингуытæ тæлмацгæнæг æмæ редактор, фыццаг поэтикон фæлварæнты автор. Дины æмдзæвгæтæ («Мады-Майрæмы кады зарæг», «Мах фыд», «Чырыстийы рухс райгасдзинад»). Сæ мидис, сæ аивадон миниуджытæ.

Уырыссаг ахуыргæндты зонæдон æмæ рухсадон куыст (академик Шифнер. «Осетинские тексты» - «Ирон тексттæ»), Вс. Миллер «Осетинские этюды», Епископ Иосифы (И.И. Чепиговский) ахуыргæнæн чингуытæ.

ИРОН ЛИТЕРАТУРÆ XIX ÆНУСЫ

ХУШ æнусы кæронæй 1905 азмæ)

Кæсынаен æмæ ахуыр кæнынаен.

Æгъуызаты Иуане (1775-1830). «Алгъуызы кадаг»

Ныхас фыссæджы тыххæй. Йæ культурон æмæ æхсæнадон куыст. Иуане – тæлмацгæнæг æмæ фыццаг ирон дамгъуат саразæг.

Хъайтарон поэмæ «Алгъуызы кадаг». Йæ мидис, йæ идейæ. Авторы патриотизм æмæ гуманизм. Алгъуызы фæлгонц. Йæ хъæбатырдзинад, йæ гъдау, йæ фæндиæгтæ. Кададжы тæлмацтæ ирон æвзагмæ. Йæ ахадындынад ирон культурæйы.

Мамсыраты Темырболат (1845-1899)

«Сагъæстæ», «Дыууæ æмбалы», «Рынчын æмæ рынчынфарсæг», «Ме мгармæ», «Авдæны зард», «Кæмæдæр».

Мамсыраты Темырболат- фыццаг ирон национ поэт. Йæ царды хабæрттæ.

Хъаныхъуаты Инал (1851-1899). «Фæндон», Ногæй Ирыстоны», «Алыбеджы маст», «Ирон хъæуы», «Хохæгтæ-лигъдæттæ».

Иналы царды хабæрттæ. Инал – публицист, поэт, прозаик. Йæ сфæлдыстады сæйраг мотивтæ: Райгуыраен бæстæ уарзын, фæллойгæнæг адæмы зын уавæртыл сагъæс кæнын, сæ бартыл дзурын, фыдагъдæутты ныхмæ тох кæнын.

Хетагкаты Къоста. (1859- 1906). «Ракæс!», «Додой», «Катай», «Салдат», «Хæрзбон», «Уæлмæрдты», «Фатимæ».

Къостайы биографи. Къоста – поэт æмæ æхсæнадон кусæг. Ирон адæмон сфæлдыстад æмæ европæйаг классикон литературæйы ахадындынад Къостайы сфæлдыстадон рæзты. Къоста – ирон литературæ æмæ литературон æвзаджы бындураварæг. Къостайы бынат ирон культурæйы.

Къостайы лирика. Сæрибарыл тохы мотивтæ, хæххон царды нывтæ. Поэты гуманизм. Йæ этикæ æмæ йæ эстетикæйы сæйраг принциптæ.

Тугъанты Батырбег (1866-1921)

Фыссæджы царды хабæрттæ. Йæ сфæлдыстадон фæндаг. Хæххон адæмы царды царды нывтæ йæ прозæйы.

Къубалты Алыксандр (1871-1937).

«Æфхæрдты Хæсанæ».

Гæдиаты Секъа (1855-1915).

«Дыса», «Æнкъард хъуыдытæ», «Саударæг ус», «Хо æмæ æфсымæр», æмдзæвгæтæ «Тæхуды», «Чермен», баснятæ «Сырды емына», «Минас», «Къæвда».

Секъайы царды. Ирон критикæ. Секъайы тыххæй. Йæ сфæлдыстады бастдынад фольклоримæ, йæ ахадындынад ирон литературæйы историйы. Фыссæджы гуманизм..

Секъайы прозæ. Сæрибармæ бæллыны мотивтæ фыссæджы сфæлдыстады. Йæ этикон зонахаст. Национ хиæмбарынады проблемæтæ.

Фæллойгæнæг адæм æмæ æлдæртты ахастытæ, адæмы тох се фхæрджыты ныхмæ.

Гурджибети Блашка (1868-1905). «Абæрег», «Мæгур уосгор», комедии «Æдули», «Къоста».

Блашкайы царды хабæрттæ. Йæ сфæлдыстады сæйраг мотивтæ.

ИРОН ЛИТЕРАТУРÆ XX ÆНУСЫ РАЙДАЙÆНЫ

(1905 -1917).

Ирыстоны экономикон æмæ политикон уавæр 1905-1917 азты. Фыццаг уырыссаг революци. Йæ аххоссæгтæ. Фæллойгæнæг дзыллытæ æхсæнадон зондахасты рæзт. Сæ тох бартыл æмæ социалон рæстдзинадыл.

Ирон периодикон мыхуыры фæзынд. Газеттæ «Ирон газет» (1906) æмæ «Ног цард»(1908), журнал «Зонд», (1907). Сæ идейон здæхт, сæ ахадындынад ирон культурæ æмæ литературæйы рæзты. Ирон литературæ 1905-1907 азты. Æхсæнадон царды æндæвдад ирон литературæйы рæзтыл.

Байаты Гаппо(1868-1939). «Уазæг», «Дзæбидыр æмæ саг», «Мæлдзыг æмæ цъырцъыраг».

Гаппо – Ирыстоны XX æнусы райдайæны æхсæнадон æмæ культурон царды архайджытæй иу. Йæ цардвæндаг. Чыныгуадзæн æхсæнад «Ир» саразыныл куыст. Ирон фольклор æмæ литературæйы фыццаг чингуытæ («Æфхæрдты Хæсанæ», «Ирон фæндыр», «Фарн») уадзын.

Гаппойы литературон архайд. Йæ арæст чыныг «Гæлæбу». Гаппойы таурагъон æмбисæндтæ.

Коцойты Арсен (1871-1944). «Афтæ дæр ваййы», «Цыппар æмæ ссæдз боны», «Тазырает», «Тохы бон».

Арсены цард æмæ æхсæнадон архайд æвдæсæм азы размæ. Арсен журнал «Æфсир»-ы редактор. Йæ куыст газет «Правдæ»-йы.

Арсен – ирон радзырды дæсны. Йæ прозæйы сæйраг фæрстытæ.

Цæголты Георги (1871-1939). «Къостайы ингæны уæлхъус», «Дыгуруны радзырд».

Фыссæджы царды хабæрттæ. Йæ сфæлдыстадон фæндаг. Йæ поэзийы сæйраг мотивтæ.

Тлатты Хох. (1880-1932). «Фын».

Фыссæджы царды хабæрттæ. Хохы прозæ.

Брытъяты Елбызыхъо (1881-1923). «Дыууæ хойы», «Амыран».

Брытъиаты Елбыздыхъо – ирон театр æмæ драматургийы бындурæвæрæг. Фыссæджы цардвæндаг. Елбыздыхъойы архайд Ирыстоны æхсæнадон-политикон царды (1905- 1907). Елбыздыхъо ахæстоны æмæ хасты уавæрты. Университеты ахуыры азтæ. Журнал «Хуры тын». Елбыздыхъо газет «Горская жизнь»-ы редактор.

Идейон-эстетикон идеалтæ агурын. Драмон сценæ «Маймули рухсаг, æгас цæуæд ирон театр!». Елбыздыхъойы цæстæнгас ирон аивад æмæ литературæмæ. Йæ публицистон уацтæ («Судьба осетинской литературы», «Чиныгуадзæгæй 1», «Чиныгуадзæгæй 2», «Ныстуан 1», «Ныстуан 2», «Ныстуан 3», «19-æм мартыйы 10 азы æххæст кæны Къостайы амæлæтыл»). Фыссæджы социалон идеалтæ, йæ гуманизм.

Елбыздыхъойы сфæлдыстадон фæндаг. Йæ фыццаг драмæтæ...

Дзургæ æмæ фысгæ куысты сæйраг хуызтæ ирон литературæйæ 9-æм къласы.

Уацмыстæ аив кæсын.

Дзургæ æмæ фысгæ ныхасæн пылан аразын.

Цы аивадон уацмыстæ бакастысты, уыдон мидис фæрстытæм гæсгæ дзурын, изложени ныффыссын.

Сочиненитæ ныффыссын æмæ дзургæ куыст саразын, кæй ахуыр кæнынц, уыцы уацмыстæм гæсгæ (уымæ индивидуалон, къордон, уацмысы хъайтарты абарстон характеристикайæ пайда кæнгæйæ).

Æхсæнадон-политикон æмæ литературон-критикон уацтæн пылан æмæ тезистæ аразын.

Фæсурокты цы чыныг бакастысты, ууыл, кинонывыл, телевизион равдыстыл æмæ спектаклыл рецензии ныффыссын.

Предметты хсæн бастдзинад. Ирон æвзаг. Публицистон æмæ зонадон (наукон) текст радзурын. Сочинени ныффыссын скъолайы царды (аивадон, хихъæппæрисадон къордты куыстыты) тыххæй.

Сæйраг домæнтæ 9-æм къласы ахуыргæнинагты зониндзинадтæ æмæ арæхстдзинадтæм

Ахуыргæнинагтæ хъуамæ зоной:

-сæйрагдæр зониндзинадтæ литературон здæхтыты тыххæй (романтизм, символизм, реализм);

-фысæджы тыххæй ахсдзиагдæр биографион зонинагтæ;

- цы уацмыстæ сахуыр кодтой, уыдоны æвдыст дуджы характерон миниуджытæ;

-уацмысы сюжет æмæ композицийы æууæлтæ, йæ фæлгонцты системæ;

-уацмысты жанрты хицæндзинадтæ;

-æмбарынадты сæйраг миниуджытæ: аивадон фæлгонц æмæ аив литературæ; литературон характер, литературон тип;

-наизусты дзурынæн цы уацмыстæ амынд цæуы, уыдон.

Ахуыргæнинагтæ хъуамæ арæхсой:

- фыссæг цы аивадон нывтæ сарæзта, уыдон æвзарын;

-уацмыс анализ кæнын, йæ идейон-аивадон хицæндзинадтæ хынцын;

- эпос, лирика, драмæ иртасын;

-уацмысы идейон мидис райхалын, хъайтары фæлгонцæн цы нысаниуæг ис, уый иртасын, авторы позици иртасын;

- аивадон, æхсæнадон-политикон æмæ литературон-критикон тексттæ раст æмæ рæвдз кæсын;

-уацмыстæ аив кæсын;

-дзырдутæй фысгæйæ æмæ ныхасы пайда кæнын;

-хи дзургæ æмæ фысгæ ныхасæн пылан аразын;

- æхсæнадон-политикон æмæ литературон-критикон уацтæн конспект æмæ пылан аразын.

Сæргонд (хай)	Са хæ ттæ	У р о к тæ	Нымæц (къæлиндарон пылан)	Урочы темæ.	Лит-йы теори	Ныхасы рæст	Фæлхат	Хибарæй каст	ИКТ
Разныхас	1	1		Литературæ – адæмы царды нывæфтыд истори.			Ирон адæмы историйæ (этногенез)	В.Миллер. «Осетинские этюды»	през ента ци
Ирон адæмы рагон истори.				Ирон адæмы рагисторийы цаутæ æмæ этногенез (скифтæ, сармæттæ, алантæ).		Дзургæ сочинени нæ адæмы историйæ	Нарты каджытæ.	Кадæг æмæ зарæг «Задалески Нана».	
				Ирон фыссынад, рагон цыртдзæвæнтæ.		Реферат.			
				Фыццаг ирон лит-он уацмыс: «Мах уыдыстæм фараст æфсымæры».			Ос- Бæгъатыры каджытæ.		
				Фыццаг ирон скъолатæ. Фыццаг ирон чиныг.					
XVIII æнусы рухстауæн ахадындына д Ирыстоны.				Фыццаг ирон рухстауджытæ. Колыты Аксойы цард æмæ сфæлдыстад.			Аксойы æмдзæвгæтæ .	А.Шифнер «Осетинские тексты» В.Миллер. «Осет. этюды».	
Колыты Аксо – фыццаг ирон рухстауæг	1	1		Фыццаг ирон рухстауджытæ. Колыты Аксойы цард æмæ сфæлдыстад.					
Æгъуызаты Иуане.	1	1		Æгъуызаты Иуанейы культурон- æхсæнадон куыст.					
				«Алгъуызы кадæг»-ы патриотизм æмæ гуманизм.				«Слово о полку Игореве».	
Мамсыраты Темырболат.	1	1		Мамсыраты Темырболат – фыццаг ирон национ поэт «Сагъæстæ».	Лит. теори «стих» Стихарæзты тыххæй æмбарынад (ритм рифмæ, строфа).			Мемуары Мусса Кундухова. («Дарьял», 1994, №1, 1995, №1,2,3).	през ента ци
		1		Мамсыраты Темырболат. «Рынчын æмæ рынчынфæрсæг», «Ме' мгармæ». «Авдæны зард».	Силлабикон стихарæзт.		Къоста. «А- ло-лай». Хостыхъоты З. «Авдæны зард».	Мамсыраты Т. «Ирон зарджытæ».	
Хъаныхъуат ы Инал.	3	1		Хъаныхъуаты Инал. Иналы царды хабæрттæ, йе' сфæлдыстады сæйраг мотивтæ.					през ента ци
		2		Хъаныхъуаты Инал. «Ирон хъæуы». Ирон адæм цардыуаг æмæ æгъдæуттæ очеркы. Хицæн адæймагты фæлгонцтæ уацмысы.	Публицистика , очерк. Боньг.				

				Хъаныхъуаты И. «Хохагтæ- лигъдæттæ».				Булкъаты М. Теркæй- Туркмæ.	
Хетæгкаты Къоста.	6	1		Къоста – поэт æмæ революцион демократ. «Ракæс», «Салдат».	Реализм.	Поэты царды нысан.		Поэты уырыссагау фыст æмдз-тæ.	през ента ци
		1		Хетæгкаты Къоста. Хибардзинад æмæ иудзинадмæ сидт æмдз-тæ Хетæгкаты Къоста. «Додой» æмæ «Катай»-ы..	Адæмы фидæныл сагъæс.				през ента ци
				Хетæгкаты Къоста. Лирикон геройы уды рæсугъддинад æмдз. «Хæрзбон»-ы.				Къостайы фысджытæ Цæлыккаты А.	
		1		Хетæгкаты Къоста.. Цардыуаг æмæ æгъдауы фарстатæ поэмæйы- «Уæлмæрдты»					
		2		Хетæгкаты Къоста.Поэмæ «Фатимæ». Ибрагимы фæлгонц. Фатимæ йæ рæстæджы раззагдæр зондылхæст сылгоймаг.		Поэмæйы тыххæй æмбарынад. Мидис, идейæ.		Къоста. «Особа». «Неурядицы Северного Кавказа».	
Ныхасы рæзт.	2	2		Сочинени: «Фатимæ – сæрибар царды символ».					
Тугъанты Батырбег.	1	1		Тугъанты Батырбег. Фыссæджы царды хабæрттæ. Йæ сфæлдыстады фæндаг.				Тугъанты Б. «Ханиффæ».	
				Тугъанты Батырбег. «Æгъдаумæ гæстæ». Уацмысы идейæ.			Тугисын æмæ йæ антигуманон хъуыды.		
Къубалты Алыксандр	3	3		Къубалты Алыксандр «Æфхæрдты Хæсанæ» Социалон æфхæрдты ныхмæ тохы мотивтæ. Хæсанæ – социалон мастисæг. Госæма – ирон патриархалон сылгоймаг.	Романтизм.	Хæсанæйы фæлгонц.		Мамсыраты Д. «Æфхæрдты Хæсанæ».	
Ныхасы рæзт.	2	2		«Иунæджы фæлгонц кадæг «Æфхæрдты Хæсанæ» -йы.					
Гæдиаты Секъа.	6	1		Гæдиаты Секъа.Йе' сфæлдыстады бастдзинад					през ента ци

				фольклоримæ.					
				Гæдиаты Секъа. «Дыса».		Сылгоймаджы уæззау хъысмæт.			
		1		Гæдиаты Секъа. «Хо æмæ æфсымæр».				«Садуллæ æмæ Манидзæ».	
		1		Гæдиаты Секъа. «Саударæг ус».					
		1		Гæдиаты Секъа.Æмдз-тæ «Æнкъард хъуыды», «Тæхуды», «Къæвда».	Аллеори.	Аив каст. Æмдз-ты аллеорион ахастдзинад.		Секъайы баснятæ.	
		1		Гæдиаты Секъа. «Чермен».		Чермены фæлгонц.			
		1		Секъайы баснятæ «Сырды емынæ», «Минас».		Хъуыды. Цыппу.			
Гуырдыбет ы Блашка.	2	1		Блашкайы царды хабæрттæ «Абырæг», «Магуыр усгур», «Къоста».		Иунæджы фæлгонц.		Къоста. «Чи дæ».	
		1		Гуырдыбеты Блашка. «Æдули»-йы социалон конфликт. Хангуассайы хъысмæт.	Сатира æмæ юмор драмон уацмысы.	Рольтæм гæсгæ дзурын.			
Ирон лит-рæ XX æнуы райдайæны. Ирон периодикон мышуыры фæзынд.									
Гæдиаты Цомахъ.	2	1		Гæдиаты Цомахъ. Поэты цард æмæ сфæлдыстад. Æмдз. «Тохы хъæр», «Фæдис».				Темырханты С. «Иры истори».	през ента ци
		1		Гæдиаты Цомахъ.Дзыллæт ы ахадьндзинад историйы рæзты. Æмдз. «Адаммæ».					
Байаты Гаппо	1	1		Байаты Г. – æхсæнадон æмæ культурон архайæг. «Дзæбидыр æмæ саг». «Мæлдзыг æмæ цъырцъыраг». «Иунæджы кадæг».		Фæндырдзæгъ дæджы хъысмæт.	Æмбисонды традицитæ ирон лит-йы. Крыловы баснятæ	Байаты Г «Пушкин хохаг адамы царды». «Боевая служба осетин».	
Коцойты Арсен.	4	2		Арсены цард æмæ æхсæнадон архайд 1917 азы размæ. «Афтæ дæр вæййы».		Ирæд æмæ йæ фæстнуджытæ.			през ента ци

		1		Коцойты Арсен. «24 боны».		Магуыр лаппуйы хысмаэт.			
		1		Коцойты Арсен. «Тазырæт».					
				Коцойты Арсен. Базаргæджытæ æмæ хицауады æнаккаг митæ радзырд «Тохы бон» - ы.					
Цæголты Георги.		1		Цæголты Г. царды хабæрттæ. «Къостайы ингæны уæлхъус». «Дыгуроны радзырд».				Цæголты Г. «Фæндыр- дзæгъдæг Хъуыдайнат».	
Тлатты Хох.	2	1		Тлатты Хох.Фыссæджы царды хабæрттæ Уацмыс «Фын».	Утопион уацмысы тыххæй æмбарынад.			Тлатты Х. «Кæмæ æнхъæлмæ каст нæртон рæсугъд».	
		1		Тлатты Хох. «Фын» - фидæны æхсæнадон цардарæзты ныв.					
Брытъиаты Елбыздыхъо .	7	1		Брытъиаты Е. – ирон театр æмæ драматургийы бындураваæрæг.					през ента ци
		1		Брытъиаты Елбыздыхъо. Ирон сылгоймаджы хысмаэтыл сагъæс – драмæ «Дыууæ хойы» темæ.	Драмæ. Драмон конфликты тыххæй æмбарынад.				
		1		Брытъиаты Елбыздыхъо. Феодалон мыгтагон æгъдауттæ æмæ сæ фæстиуджытæ. Драмæйы конфликт.					през ента ци
		1		Брытъиаты Елбыздыхъо. Драмæйы идейæтæ. Дыууæ хойы – ирон сылгоймаджы ног типтæ.					
				Брытъиаты Елбыздыхъо.Фы дæлты мæлинаг æгъдаутты хъахъхъæнджыт æ. Ног зондахаст хæсджытæ. (Хъамболат, Хъылщыхъо, Пупæ).				Брытъиаты Е. «Худинаджы бæсты мæлæт».	
		1		Брытъиаты Елбыздыхъо.Фæ ллойгæнаг адæмы сæрибарыл тох трагеди «Амыран»-ы.	Символ. Уый тыххæй æмбарынад.				

		1		Брытыаты Елбыздыхъо. Трагедийы сәйраг архайджытæ. Бесәйы фәлгонц.					
Цæлыккаты Ахмæт.	2	1		Цæлыккаты А. цард æмæ æхсæнадон архайд. «Бынылзад уыбыхаг». Туркмæ трагикон хъысмæтæй иу нын.					през ента ци
		1		Цæлыккаты Ахмæт. «Туг тугай æхсад у».					
Хъороты Дауыт	2	1		Хъороты Дауыты цард æмæ сфæлдыстад «Ез нæ уыдтæн, гæды уыди».	Фæлгонц, характер.			Хъороты Д. «Дæсны», «Уарзæттæ».	
		1		Хъороты Дауыт Чиновникты фæлгонцтæ. Фæсдзæуины психологи уацмысы.					
Илас Æрнигон.	1	1		Илас Æрнигоны сфæлдыстад. «Арфæ раæ», «Сомы».	Композици, строфайы тыххæй æмбарынад.			Æнамонд Ирыстон.	
				Илас Æрнигон. Райгуы рæн бæстæйы хъысмæтыл сагъæс йæ æмдз. «Куы ркастæн», «Æрмыс иу мæн».	Метафорæ, абарст, аллитераци.			«Уайсадаг чындз», «Сау мигъ», «Стæй куыд».	
Токаты Алихан.	1	1		Токаты А. цард æмæ сфæлдыстадыл афæлгæст. Поэты идеон- эстетикон программæ «Алыхуызон мæсыг»-ы.	Сонеты тыххæй æмбарынад.			Токаты А. «Райгуыра бæстæ», «Хох, мæ хох», «Асин».	
				Токаты Алихан. «Цыкурайы фæрдыг» - курдиат æмæ зонындзинады символ.	Символы фæлгонц.			«Хъæды фынтæ».	

9-æм къласы Кусæн программæйы нысанта æмæ хæстæ баххæст кæнынæн ахуырты рæстæг пайдагонд цæудзæн ахæм ахуырадон фæрæзтæй :

Ахуыргæнæн чингуытæ:

1. Ирон литературæ. Хрестомати. 9-æм кълас. Дзасохты Фатимæ. – Дзæуджыхъæу: «Ир», 2013 – 311 ф.
2. Ахуыргæнæн чиныг 9-æм къласæн. Автор Джусойты Н.Г., 2009

Ахуыргæнæн уæлæмхасæн æрмæг скъоладзаутæн:

1. Бзаров Р.С. История в осетинском предании: Сюжет о Чермене, - Владикавказ, 1993.

2. Джусойты Н. *Ирон аив дзырды сæрвæлтау*. Цхинвал, 1966 аз.
3. Джыккайты Ш. *Ныхасы фарн*. - Дзауджыхъæу, 1996 аз.
4. Джыккайты Ш. Критикон уацты æмбырдгонд. 2 хайы. – Дзæнджыхъæу,
5. Джыккайты Ш. Ирон литературæйы истори. Дзауджыхъæу, 2002.
6. Салагаева З.М. Четыре этюда об осетинской прозе. – Орджоникидзе, 1970.
7. *Поэзийы фарн* : Критикон уацтæ. – Орджоникидзе, 1980 аз.
8. *Зонадон – критикон уацтæ*. – Дзауджыхъæу, 1991 аз.

Перечень рекомендуемых интересных осетинских сайтов.

<http://sevos.ru> Электронная версия газеты "Северная Осетия"

<http://www.ugo-osetia.ru> "Южная Осетия" - общественно-политическая газета Республики Южная Осетия.

<http://www.darial-online.ru/> Электронная версия журнала "Дарьял". Все номера. Интересная библиотека

<http://fidiuag.osetia.su/> Журнал "Фидиуаг" на осетинском языке.

<http://osinform.ru/> Сайт ИА ОСинформ Государственной телерадиокомпанией «Ир» Республики Южная Осетия. Оперативное предоставление объективной информации, по Южной и Северной частям Осетии.

<http://zilahar.narod.ru/> РЦИ-Аланийы адæмон газет "Рæстдзинад"-ы фæсивæдон æмæ спортивон рауагъды электрон хуыз .Электронная версия молодежно-спортивного выпуска народной газеты РСО-Алания "Растдзинад"

<http://www.iriston.com/> Проект патриотов Осетии. Много интересной информации.

<http://www.osradio.ru/> Интереснейший и очень полезный проект юго-осетинских энтузиастов. Возможность смотреть осетинские фильмы, спектакли видеоклипы и слушать осетинское радио.

<http://www.irontv.ru/> На сайте можно посмотреть или скачать итоговый выпуск новостей телекомпании "АЛАНИЯ" за текущий день.

<http://www.dukani.ru/> Интернет-магазин. Возможность купить интересные книги, аудио- и видео записи осетинских музыкантов, работы художников и многое другое.

<http://lingvo.osetia.ru/> Очень интересный, насыщенный и полезный сайт для изучающих осетинский язык самостоятельно. Проект старшего преподавателя Санкт-Петербургского Государственного университета, уроженца Владикавказа, Вячеслава Иванова.

<http://allingvo.ru/> Сайт Юрия Дряева для изучающих осетинский язык. Осетинско-русский и русско-осетинский словари для программы Lingvo. Тексты для чтения со словарем. Коллекция осетинских песен с текстами.

<http://abetae.ru/> JAVA -дзырдут. Закачай в свой телефон осетинско-русский словарь. БЕСПЛАТНО

<http://iratta.com> Очень интересный и содержательный сайт. Осетия - Алания. Аланы. Владикавказ.

<http://www.nataabaeva.com> Для любителей живописи. Интересный сайт молодой художницы Натальи Абæвой

<http://alanvakfi.org.tr/index.asp> Сайт турецких осетин (информация дается на турецком языке).

<http://www.region15.ru/> Новости, разнообразная информация, музыка.

<http://osetiny.ru/> Разнообразная информация об осетинском интернете и полезные ссылки.

<http://www.osagrotour.ru/> Информация для любителей сельского и горного туризма.

<http://baragbonta.ru> Об осетинских праздниках на родном языке.

<http://oldvladikavkaz.ru/> Сайт "Старый Владикавказ"

<http://abe87.narod.ru/> Осетинские песни и мелодии.

<http://fond-hadonova.ru> "Яблоко Нартов". Благотворительный фонд профессора З.М. Хадонова

<http://www.mol-sport.ru/> Интересный сайт министерства по делам молодежи, физкультуры и спорта Республики Северная Осетия-Алания

<http://tabol.nm.ru/> Сайт Сергея Таболова об осетинском народе.

<http://www.osetins.com/> Проект "Осетия и осетины" Батраза Хугаева

<http://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/iran/niran/oss/nart/nart.htm> Нартские сказания на иронском и дигорском, с возможностью чтения при помощи латинского алфавита.

<http://xurzarin.ru> Юго-Осетинская общественно-политическая газета "Хурзарин"

<http://www.iriston.ru> Сайт осетинской диаспоры.

<http://ossetia.ru/> Новости Северной и Южной Осетии. Другая разнообразная информация.

<http://osetia.tv> Видео об Осетии: последние новости, различные передачи, фильмы, интервью, спортивные события.

<http://www.yoo.ru/> Молодежь Осетии

<http://genocide-in-ossetia.com/> Материалы о геноциде народа Южной Осетии и событиях августа 2008 года.

<http://www.fondnasledie.narod.ru/> Фонд сохранения и популяризации нартского эпоса и других источников культурного наследия осетинского народа.

<http://aors.narod.ru/> История и культура Осетии

<http://cominf.org/> Сайт Государственного комитета по информации и печати Республики Южная Осетия

<http://artarv.iriston.com/> Арт-проект Вадима Пухаева о искусстве Осетии

<http://www.osetia.ru/~toma/> История, культура и традиции осетин. Проект Тома Кулаевой.

<http://www.anaharsis.ru/> История, культура, искусство, религия. Проект Валерия Цагараева.

<http://www.travelvlad.com/> Интересный и красочно оформленный сайт для любителей путешествий на Юг и горного туризма